Aruba

in oude ansichten

Aruba A. H. Iglesia protestante i casa del medico, Oranjestad.

TOEN BOEKJE

Cau

Aruba in oude ansichten

door dr. J. Hartog

Europese Bibliotheek ZALTBOMMEL

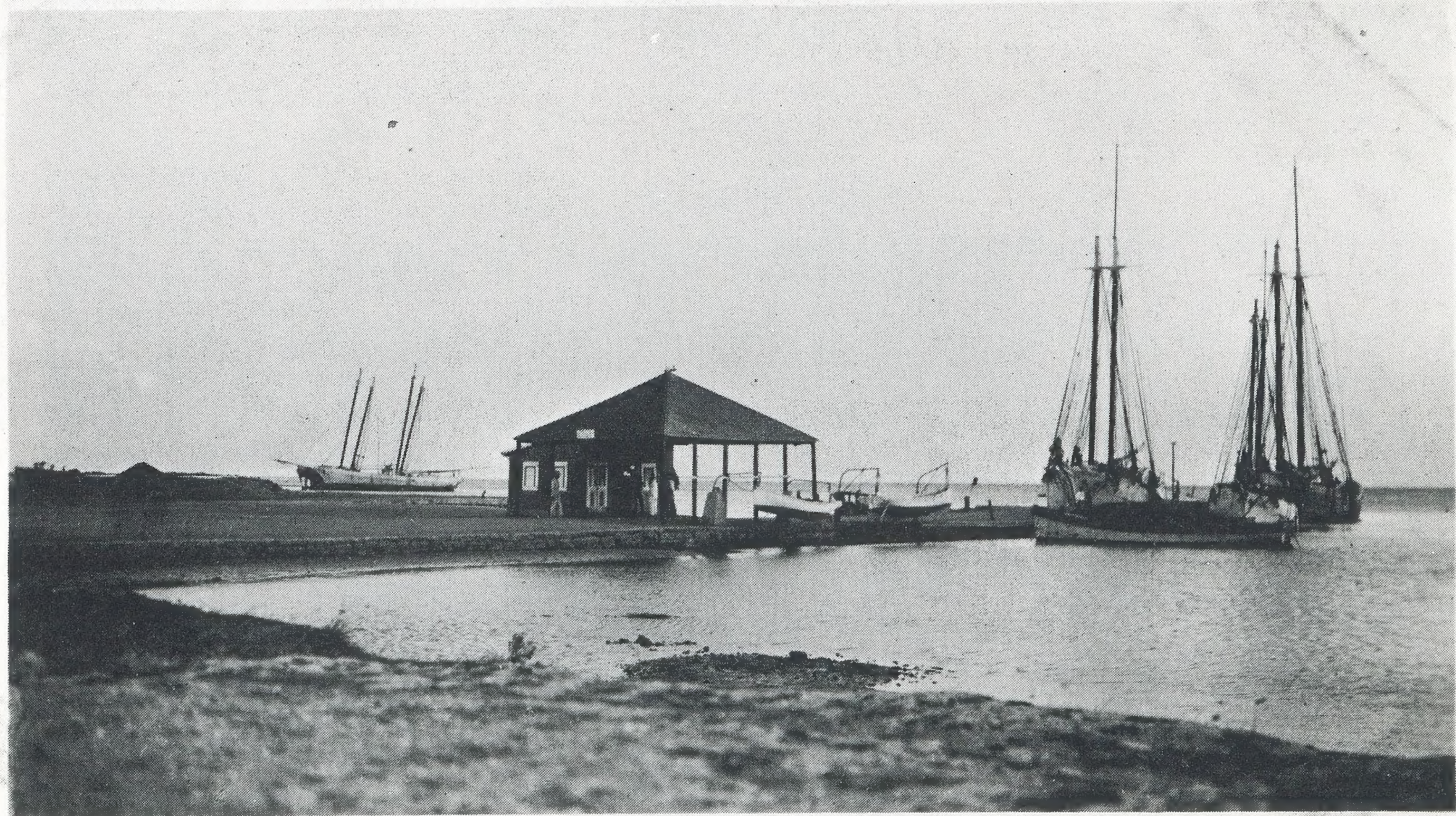
NL ISBN 90 288 4537 4

Derde, gewijzigde druk, 1996.

INLEIDING

Toen de olieïndustrie zich in 1924 op Aruba vestigde, woonden hier achtduizend mensen; zo'n driekwart eeuw later, zestigduizend. In 1929 werd voor het eerst op ons eiland een straat geasfalteerd; nú heeft Aruba verhoudingsgewijs een van de dichtste wegennetten van het Caribische gebied. In 1931 begon de waterleiding te werken; nú is het aansluitingspercentage op Aruba het hoogste van de wereld. Zo is hier alles in een halve eeuw radicaal veranderd. Wie nog een kwart eeuw verder teruggaat en plaatjes van Oranjestad uit die tijd bekijkt, kan bijna niet geloven, dat dit dezelfde stad is. Het enige dat op Aruba is gebleven, is zijn natuurlijke schoonheid, zijn stranden en zijn klimaat en, vooral meer het land in, zijn heel eigen charme.
Gedrukte ansichten had men in die oudste tijd op ons eiland niet. Maar er waren wel mensen met een camera en die lieten hun kiekjes afdrukken op briefkaartmodel, wat vroeger – zoals de ouderen zich wel zullen herinneren – betekende dat je je foto terugkreeg met aan de achterkant in zachtbruine letters de woorden „Postcard" en „address only". Klaar was de prentkaart, hier „karchi" of „tarjeta" genoemd. Men krabbelde er wat op en daar ging de ansicht de wereld in. Daniel Führing, iemand die bij Shell op Curaçao werkte en in het begin van de jaren twintig Aruba bezocht als „excursionist", zoals men toen een toerist noemde, heeft op dit gebied pionierswerk verricht. Lang voordat men elders ter wereld ansichten had waar „echte foto" op stond, leverde Führing prentkaarten op fotografisch papier, waarop het merk aan de achterkant nog te zien was!
De oudste foto van Aruba is die, welke professor K. Martin maakte bij zijn bezoek in 1855 (nummer 14), de oudste ansicht die wij vonden, dateert van rond 1910 (nummer 29). Voorop staat de tekst in het Spaans, achterop staat in het Nederlands „Briefkaart van de kolonie Aruba", een curieuze aanduiding. Merkwaardig voor die tijd is ook de vermelding „Antillas Holandesas" op de voorkant.
Na de komst van de olieïndustrie – in 1924 met een overscheepbedrijf en sinds 1929 met een raffinaderij – veranderde alles op Aruba. Per slot van rekening blijft het niet zonder gevolgen, wanneer een gigantisch bedrijf elk jaar tientallen miljoenen onder de bevolking brengt in de vorm van lonen en plaatselijke aankopen. Allerlei zakenlieden zetten er zich toe prentkaarten op de markt te brengen voor de vele vreemdelingen, die zich op ons eiland kwamen vestigen en die met een ansicht hun verwanten thuis konden laten zien in welke omgeving ze nu zaten. Louis Posner, L. Reck en anderen zijn de uitgevers van de eerste „tarjetanan di Aruba". Omstreeks deze tijd heeft ook S.Q. Oduber – Champi zoals hij genoemd werd – een boekje uitgegeven van twaalf fraaie met de hand ingekleurde prentkaarten. Er staat niet op waar de kaarten

zijn gedrukt en Champi's kinderen weten het evenmin. Wij vonden trouwens maar zelden een aanwijzing, waaruit wij konden afleiden, waar de prentkaarten, die hier werden verkocht, gedrukt waren. De kaarten van Aruba en die van Curaçao vertonen veel overeenkomst, zodat wij vermoeden dat men dezelfde adressen gebruikte. Dat was aanvankelijk in Duitsland, later ook in Engeland en in de Verenigde Staten. Er is geen enkele kaart bekend met een Nederlands opschrift. Evenmin met een tekst in het Papiament. Spaans en Engels en een enkele keer Frans, zijn de talen die werden gebruikt. Opvallend is, dat er van Aruba zoveel kaarten zijn verschenen, die mooie plekjes laten zien en die de natuurlijke schoonheid van het eiland naar voren brengen.
Simon J. Teunisse, een Haarlemmer, die in de jaren dertig op ons eiland werkte en veel foto's verzamelde, heeft in 1934 een fotoalbum van Aruba samengesteld; het werd uitgegeven door De Spaarnestad. Momenteel is Teunisses album heel zeldzaam. Ter afronding van het geheel hebben wij naast oude ansichten enkele foto's uit dit album afgedrukt. Om diezelfde reden zijn wat oude foto's toegevoegd.
Zelf hebben wij in de loop der jaren een nogal omvangrijke collectie oude foto's en prentkaarten van Aruba vergaard. Toen wij nu het plan van dit ansichtenboekje met vrienden en kennissen bespraken, bleek iedereen geestdriftig. Allerwegen doken oude „tarjetanan" op. Het is ondoenlijk al deze medewerkers met name te noemen, want het zijn er tientallen. Maar gaarne zeggen wij hun, ook namens de kijkers van ons boek, dank voor hun medewerking. Ook betuigen wij onze erkentelijkheid aan mejuffrouw M. Laclé en de heren R.M. Arends, F. en J. Fingal en J. Maduro voor hun bereidwilligheid te helpen bij het identificeren van personen en plaatsen. Ten slotte bedanken wij mevrouw Getrude E.M. Maduro-Hassell, hoofd van het Nationaal Archief van Aruba, voor het in 1992 up-to-date brengen van deze nieuwe druk, die nodig was omdat de eerste druk al in 1974 verscheen.
Ons bezoek aan „Aruba di antaño" vangt aan in de hoofdplaats, Playa. Daarna gaan wij naar Sint Nicolaas. Wij zien iets van het land en het maatschappelijke leven. De vroegere missie passeert de revue en wij bezoeken een paar scholen. Wij leren iets kennen van de vroegere middelen van bestaan. En ten slotte eindigen wij aan het Palmenstrand, waar enkele mensen bezig zijn in de „mondi" te zoeken naar een geschikte plaats voor het eerste grote hotel, het begin van de nieuwe tijd. Ten slotte een bijzonder woord van dank aan Elisabeth, mijn lieve vrouw, die èlke keer weer geestdriftig raakt voor wat nieuws en met intuïtie hielp bij het sorteren van de oude foto's van het land, waar wij tientallen jaren gelukkig zijn geweest.

1. Het Tolhuis of de Waaf di Rey (nu de pier bij Bali), vroeger de officiële plaats van aankomst. Als er een schip in zicht kwam, hees een politieman van Fort Zoutman de vlag en iedereen liep naar de haven. Tot 1907 had de recherche-douane een kantoortje in het Tolhuis, later de commiezen van de belastingen. In 1931 is het afgebroken.

Parte de la Ciudad. Aruba.

2. Gezicht op de Oranjestraat, een prentkaart uit het boekje van S.Q. Oduber, omstreeks 1928. Links ziet men nog juist een hoek van het huis van wijlen dokter Eloy Arends, afgebouwd in 1927. Het fraaie huis met zadeldak ertegenover (destijds van notaris L.C. Kwartsz) is helaas verdwenen.
Tot en met nummer 10 zijn alle kaarten afkomstig uit het boekje van Champi Oduber.

Parte de la Ciudad. Aruba.

3. Het in 1911 geopende landskantorengebouw (nu het Archeologisch Museum) en de landsschool (nu de Raad van Advies en de Algemene Rekenkamer).

Muelle del Paardenbai. Aruba A. H.

4. De Paardenbaai omstreeks 1928. Het gebouwtje rechts is een aanbouw van het Tolhuis, waarin de douane een kantoortje had. De schepen op de voorgrond zijn de Abeona van Nadi Henriquez, de Engracia van R.M. Arends en de Gracia Maria van Sintjago Tromp.

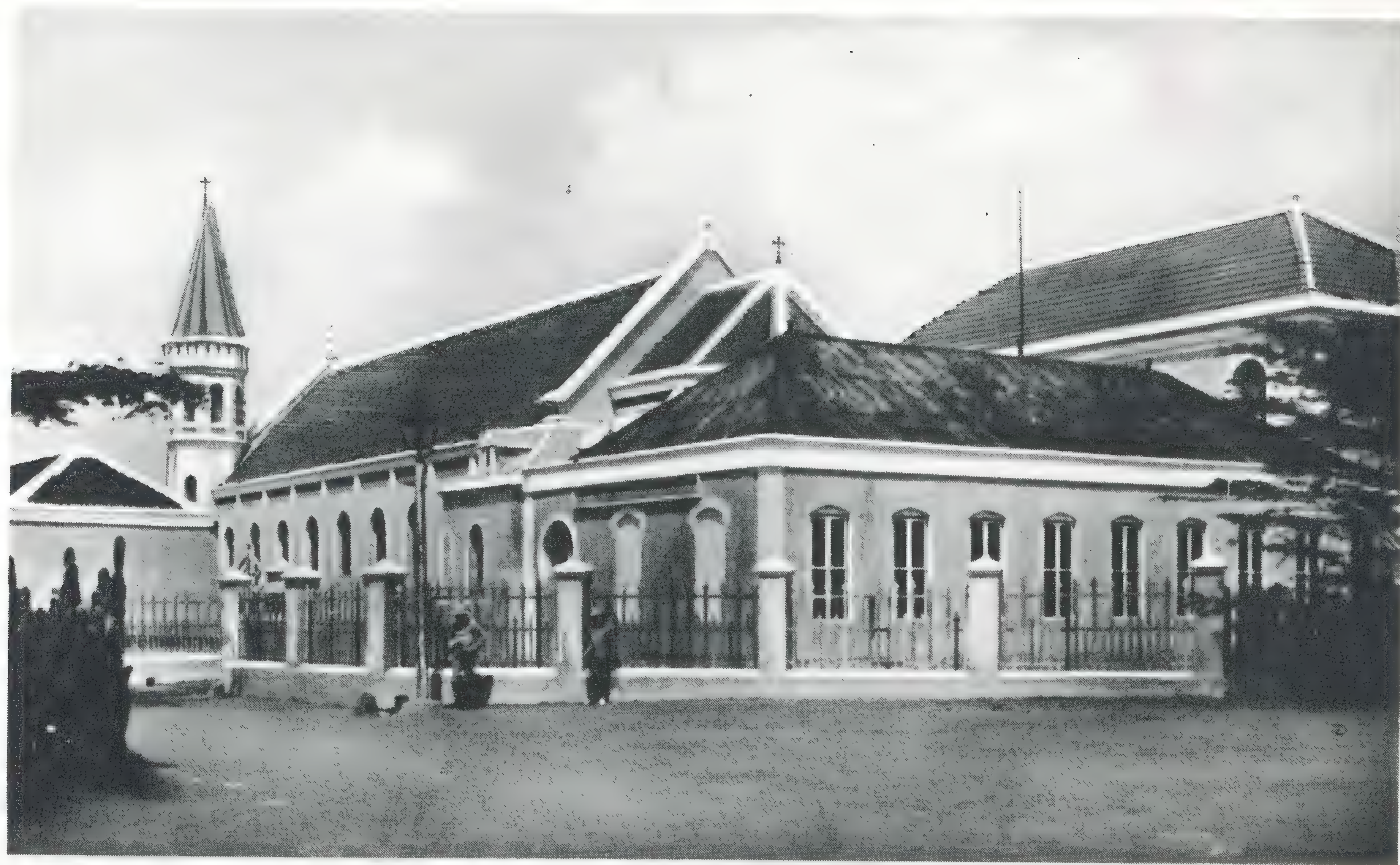

Vista de la Bahia "Paardenbai" Aruba.

5. De kustlijn liep vroeger heel anders dan nu, zoals men op deze kaart kan zien. Het in 1949 afgebroken gezaghebbershuis en -kantoor (achtergrond), het landskantorengebouw (nu het Archeologisch Museum) en de school (voorgrond), nu de Raad van Advies en de Algemene Rekenkamer, lagen aan het strand. In 1939 is de kustlijn kunstmatig veranderd.

Parte de la Ciudad. Aruba.

6. De Oranjestraat gezien vanaf de Toren Willem III.

Edificios Católicos. Aruba A.H.

7. De St.-Franciscuskerk met omliggende gebouwen.

Escuela y Residencia de los Hermanos Cristianos, Aruba.

8. Het fraterhuis van de fraters van Tilburg, die tot 1937 het onderwijs voor de katholieke jongens verzorgden. Het oudste deel van het huis dateert van 1915, toen de fraters hier kwamen. Met de komst van de frères van de christelijke scholen in 1937 werd het Huize de la Salle. Nu is hier de Universiteit van Aruba gevestigd.

Escuela Pública. Aruba. A. H.

9. Het gebouw van de Raad van Advies en de Algemene Rekenkamer. In 1888 gebouwd als de eerste openbare school van het eiland voor f 4359,83. De achtervleugel is pas in 1920 toegevoegd. Gedurende de Tweede Wereldoorlog diende het gebouw als kazerne. Van 1955 tot 1982 was het de Openbare Bibliotheek.

Vista Parcial de la ciudad. Aruba. A.H.

10. Gezicht op Oranjestad, vanaf de toren van de St.-Franciscuskerk. De vlakte rechts op de kaart is het in 1923 geopende voetbalveld, ter plaatse waar nu het gerechtsgebouw staat.
Tot zover de kaarten uit het boekje van Champi Oduber.

11. In 1907 zijn in Haarlem twee prenten van Aruba gedrukt. Deze plaat laat de playa zien, ongeveer van hetzelfde punt als afbeelding 5. De andere is afgebeeld onder nummer 43. Het landskantorengebouw (nu gebouw van het Archeologisch Museum) is er nog niet (het kwam in 1911); duidelijk ziet men ook hoe de achtervleugel van het pand van de Raad van Advies en de Algemene Rekenkamer hier nog ontbreekt. Let op de duiker (midden foto, nu Rifstraat), waardoor in de tijd dat er nog geen riolering was, het regenwater uit de Caya G.F. Croes kon afvloeien.

12. Het vroegere gezaghebbershuis en -kantoor, gebouwd omstreeks 1830, afgebroken in 1949. Na 1929, toen gezaghebber Isaac Wagemaker verhuisde naar de nieuw gebouwde ambtswoning op de Klip (waar nu de woning van de Gouverneur staat) en een kantoor in gebruik nam in het zogenaamde landskantorengebouw (nu het Archeologisch Museum), diende het als marinierskazerne. Naar de vroegere kazerne heet het plein, dat oorspronkelijk een straat was, nog altijd de Kazernestraat. Het oude gezaghebbershuis stond waar nu de Plaza Daniel Leo bij de Variety Store is.

No.12

13. Het strand voor de vroegere gezaghebberswoning diende onder meer ook voor de aubade op koninginnedag.

14. Fort Zoutman (uit 1796) en de Toren Willem III (uit 1867) naar een foto uit 1885. Waar nu kantoren en huizen staan, strekte zich toen een kale rotsvlakte uit. Het oude huisje, nu de Agencia Maritima Mercantil van J.L. Hart, staat er nog.

15. Fort Zoutman en Toren Willem III in de jaren twintig. De politie was er toen in gehuisvest en er waren ook enkele cellen. De torenspits was na 1885 veranderd; in 1930 heeft men de hierboven afgebeelde vierkante houten dakkap verwijderd en een nieuwe verdieping op de toren gezet. Sindsdien heeft de toren een plat dak. Van 1868 tot 1963 was de toren tevens vuurtoren.

16. Het in 1911 geopende landskantorengebouw, thans het gebouw van het Archeologisch Museum. Vroeger waren hier ondergebracht: beneden de post, het havenkantoor en de „draadloze"; boven: de ontvanger, de chef postkantoor, de ambtenaar van het openbaar ministerie, de rechter (bij bezoek aan het eiland), de griffier, de burgerlijke stand, de notaris, de scheepsmeter en ten slotte was er nog een raads- en rechtszaal.

17. Deze foto dateert van 1942, toen het kielen van schepen in de Paardenbaai nog de gewoonste zaak van de wereld was.

18. De Caya G.F. Croes, de vroegere Nassaustraat, in 1932.

19. Een ander deel van de Caya G.F. Croes, de vroegere Nassaustraat. In het hoge gebouw is thans boekhandel Van Dorp gevestigd. In 1932 was beneden de drukkerij van Aristides Wever, die er de krant El Despertador uitgaf; boven was een vrijmetselaarsloge. Rechts het huis van Carlos Ponson.

20. De Paardenbaai-haven in 1931, na de opening van de eerste pier in L-vorm (deze is later verlengd en werd de Cornelis H. Emankade).

21. De Caya G.F. Croes, de vroegere Nassaustraat. Rechts het huis van Moki Arends; het hoge dak daarachter is de Novelty Schop van Rica Arends. Links op de voorgrond het hek van Mother's Home (het huis zelf is niet te zien), vervolgens het enkele jaren geleden afgebroken huis waar nu Whitfield's staat. Dan met de drie dakkapellen Bibi Ruiz, nu Berlinski en Peasant Shop. Daarna komt een grote ruimte, die op de foto niet goed te zien is, de plaats waar later La Moderna is gekomen. Het huis dat dan volgt, met de drie daken, was van notaris Frans Croes, nu staat er de Joyeria Popular. Het hoge dak daarachter was van het huis van Eddy de Veer.

22. De Caya G.F. Croes, de vroegere Nassaustraat, in 1930. Het hoge gebouw aan de linkerkant van de straat (afbeelding 31) was vroeger de zaak van S.N. Ecury; het gebouw behoort nog steeds aan de familie, maar is veranderd en huisvest verschillende zaken.

23. De Caya G.F. Croes, de vroegere Nassaustraat, omstreeks 1923, gezien vanuit het oosten. Links vooraan het huis van Cappie Wever, waar tot eind 1991 de winkel van N. Habibe jr. stond. Cappie zit gehurkt op de grond; zijn vriendje is Zepp Wever. Rechts van de straat in het huis met het zadeldak is momenteel een Chinese wasserij gevestigd en daarachter staat het gebouw waarin Aristides Wever zijn drukkerij had en El Despertador uitgaf; boven was een vrijmetselaarsloge. Thans is Van Dorp in dit pand gehuisvest.

24. Nog een foto van de Caya G.F. Croes, de vroegere Nassaustraat, het begin aan de westzijde genomen in de jaren twintig.

25. Het woonhuis van wijlen S.N. Ecury aan de Schelpstraat, in deze stijl gebouw in 1910, naast de oude woning die van de tweede helft van de vorige eeuw dateert.

26. De St.-Franciscuskerk, gebouwd in 1919, de vierde kerk van deze naam op deze zelfde plaats. De foto dateert van enkele jaren later, want de vroegere zusterschool (rechts) is in 1923 in deze vorm herbouwd. Links van de kerk het dak van de inmiddels verdwenen pastorie. Daarnaast de universiteit, vroeger het huis van de fraters van Tilburg (sinds 1937 Huize de la Salle van de frères van de christelijke scholen). Vóór de kerk ziet men nog de duiker, waardoor bij hevige regenval het water van Tanki Lender kon afvloeien.

27. Hoe eenzaam de St.-Franciscuskerk aanvankelijk lag, laat deze foto zien. Wij herinneren ons, dat in 1940 nog heel wat kerkgangers op een ezel naar de kerk kwamen en het dier tijdens de dienst aan een kwihi bonden. Het hoge gebouw links bestaat nog: boven is de Toneelgroep Mascaruba ondergebracht, beneden een kleuterschool.

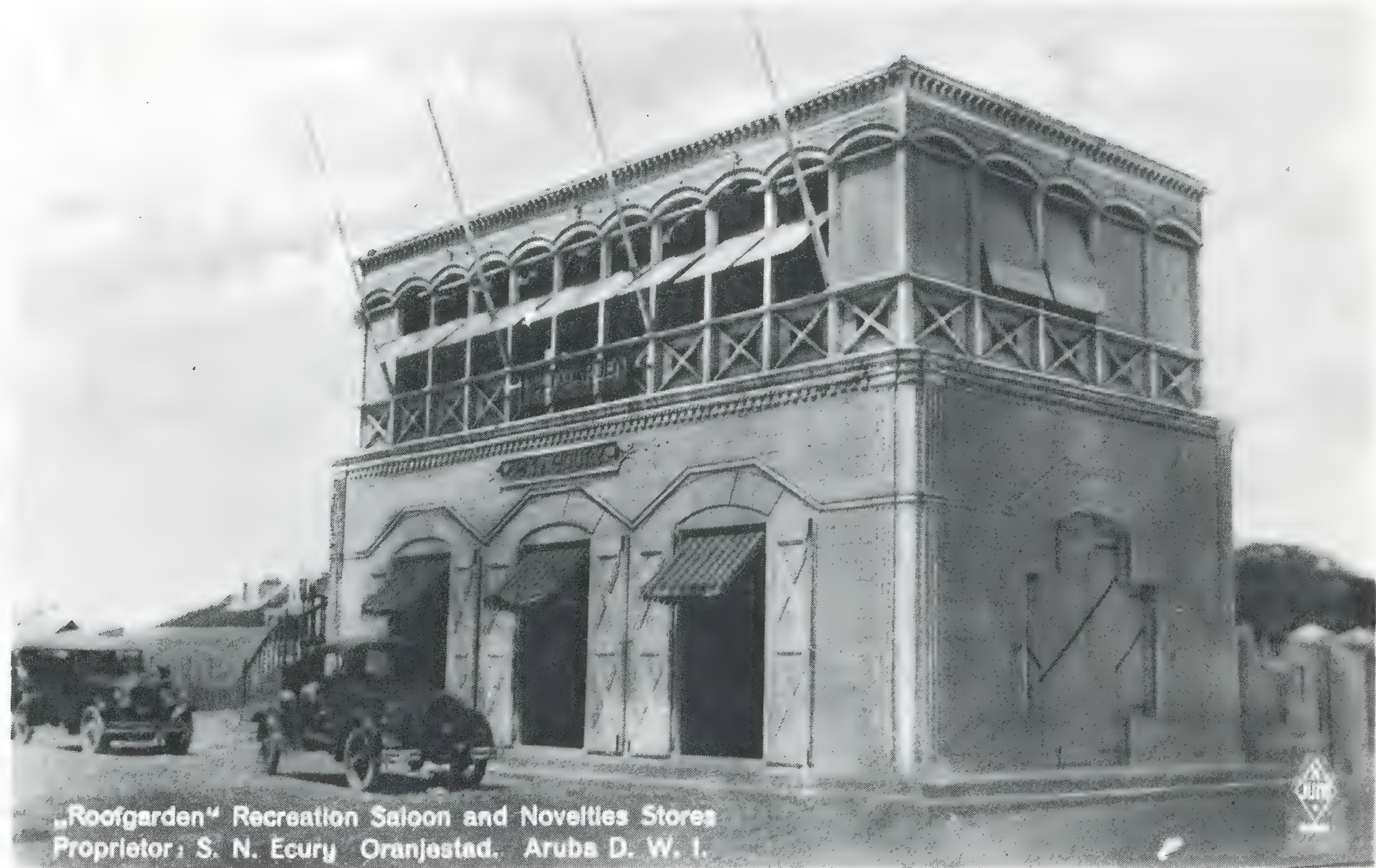
28. De pastorie, die van 1839 dateerde en in 1927 is afgebroken. Ervoor staat pastoor Ambrosius Saris O.P., de laatste die in deze pastorie heeft gewoond.

29. De oudst bekende prentkaart van Aruba, Oranjestad omstreeks 1910. Zie hierover de inleiding. Rechts de protestantse kerk uit 1846. Er is nog geen portiek voor de ingang; deze is kort na 1910 aangebouwd om het inkijken tijdens de dienst te verhinderen. Links de woning van dokter Horacio Eulogio Oduber, de enige arts op het eiland met (toen) achtduizend inwoners. Na het vertrek van de dokter woonden de eerste heren van de Lago enige jaren hier. Omstreeks 1930 werd het pasanggrahan. Nadat het huis in 1949 was afgebroken, heeft men hier de nieuwe protestantse kerk gebouwd.

30. Caya G.F. Croes, hoek Oranjestraat. Het gebouw met balkon huisvest nu de Rio Bar. In het hoekhuis ertegenover was oudtijds de Aruba Houtmaatschappij, later de Mansur Trading en momenteel de Interbank. De man die de kar trekt is Pedro Leito.

31. Zakenpand van S.N. Ecury aan de vroegere Nassaustraat, gebouw in 1927. Op de bovenverdieping was de „Roofgarden", een café, gevestigd. Het vignet rechts onder – een uitzondering – laat zien, dat de kaart gedrukt is bij K. Juno, Berlijn.

32. Het Lagoen was oudtijds het einde van de stad. Deze rooi, die toen nog geen taluds had, was veel breder dan thans en bij zware regenval gutste het water zo woest naar zee, dat er nogal eens mensen verdronken. In 1930 is er een brug gebouwd (zie foto) en daarna is men begonnen met indammen.

33. Naar een foto van 1929, de volksspelen op koninginnedag in de Zoutmanstraat.

34. Ook weer volksspelen op Koninginnedag, nu in de Caya G.F. Croes, de vroegere Nassaustraat, waar op die dag altijd paardenrennen werden gehouden. Deze foto dateert van vóór 1927. Het hoge witte huis op de achtergrond is thans van Van Dorp. Het huis met zadeldak is de oude zaak van S.N. Ecury, die hier ook een café had (zie afbeelding 25).

35. Rancho was vroeger een klein vissersdorpje waar ongeveer vijftig vissers woonden. Na 1935 (toen men de huizen begon te nummeren) vervaagden de grenzen en werd het een deel van de hoofdplaats. Deze foto dateert van omstreeks 1923.

36. Zoals deze foto laat zien, was het bepaald een imposant gezicht wanneer de vissers van Rancho thuisvoeren (Omstreeks 1923.)

37. Mannen van Rancho. Gewoon een kiekje op briefkaartmodel afgedrukt met het bekende „postcard" achterop en ruimten voor „correspondence" en „address only".

38. De vrouwen van de vissers van Rancho.

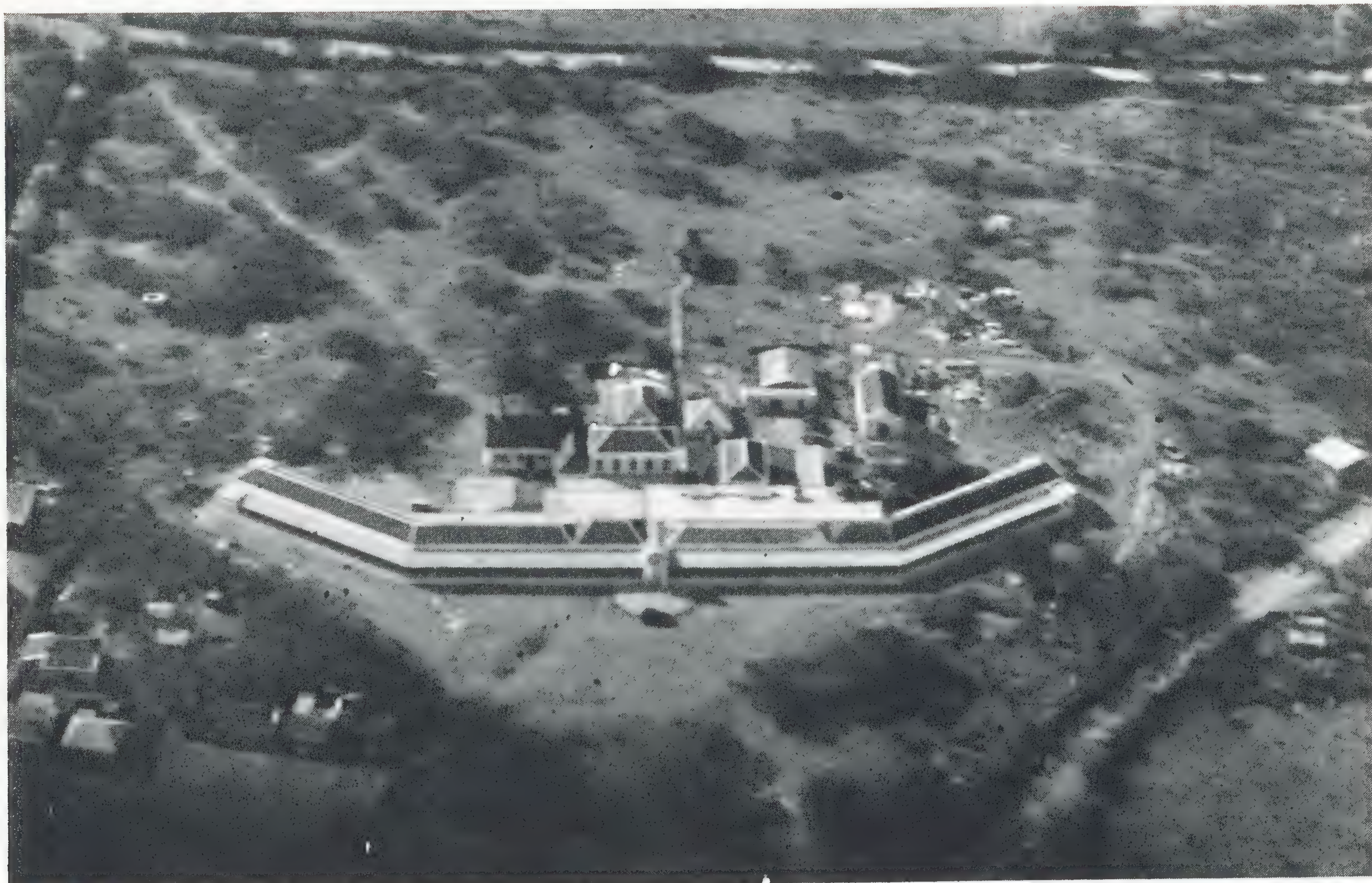
39. De buit komt binnen. „Vrouwen en kinderen stonden klaar om de vis in ontvangst te nemen en als een levend en kleurig schilderij trokken zij daarna in een lange stoet met de bakken vis op het hoofd van de Rancho naar de stad..." W.F.M. Lampe, in „In de schaduw van de Gouverneurs").

40. „Ba" van Rancho, Garribaldi Cephas Helder, een manusje-van-alles en een bekend type in de oude tijd. In 1939 werd hij, toen hij in Rancho voor zijn woning zat te rusten, door een auto gedood.

41. In 1901 bouwde een van de directeuren van de goudsmelterij te Balashi een huis op het landgoed „Werk en Rust", ook „Sividivi" genaamd. Toen de zusters dominicanessen van Voorschoten zich in 1909 op Aruba vestigden, ging het landgoed aan hen over. „Sividivi" werd het eerste zusterconvent. Hier ziet men de zusters bezig.

42. In oktober 1920 vertrokken de zusters naar elders in de stad en werd „Sividivi" het San Pedro Hospitaal. De rechtervleugel van het vroegere ziekenhuis is het oude landhuis. Naar een kiek uit 1936.

43. Een in 1907 gedrukte prent van de Put te Mahuma (zie ook afbeelding 11) waarop het leven in die tijd wordt uitgebeeld. Links de Canashitu. De heer met het zwarte jasje is gezaghebber G.R. Zeppenfeldt.

44. Het verzamelen van gordura, vochtig geworden blaren en dergelijke. In het witte pak Chali Geerman, rechts Simon Irausquin. Het zadel is een typische „siya di cruz”.

45. Als de pastoor (geheel links) op bezoek kwam, verzamelde men zich van heinde en ver. Duidelijk is op deze foto de Indiaanse afkomst van de mensen. Typisch ook het „cas di yerba”.

46. Expeditie naar verre streken, want de heuvel links is de Ceru Cashunti en rechts de Paraboste met de oude weg naar de kust daar tussen. Voor zulk een buitenrit bezigde men de „kitrin", een klein maar stevig rijtuig. Lichter was de „kitoki", doorgaans in de stad gebruikt en wat luxer van uitvoering (zie afbeelding 100).

47. Wandelaars in de Franse Pas.

48. In 1929 is deze laag gelegen brug over het Spaanse Lagoen gereed gekomen. Tot juli 1970 liep de hoofdverkeersweg tussen Oranjestad en Sint Nicolaas hierover.

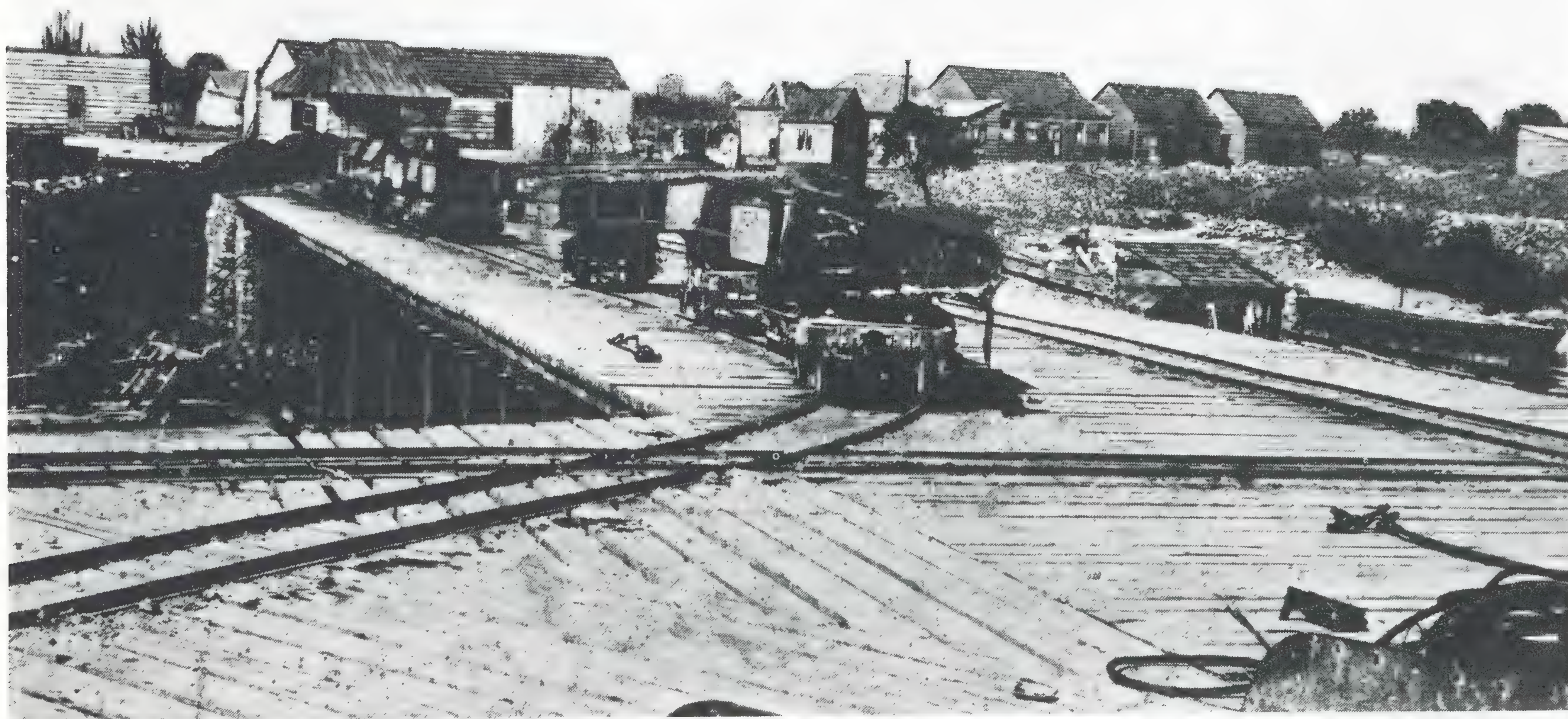
49. Toen er nog geen waterleiding was, ging eenieder die geen regenbak had, 's morgens water halen bij de put. Dat was dan tevens de beste gelegenheid om nieuws uit te wisselen in de tijd, dat er nog geen radio was. Boven de Put te Ceru Pretu bij Sint Nicolaas.

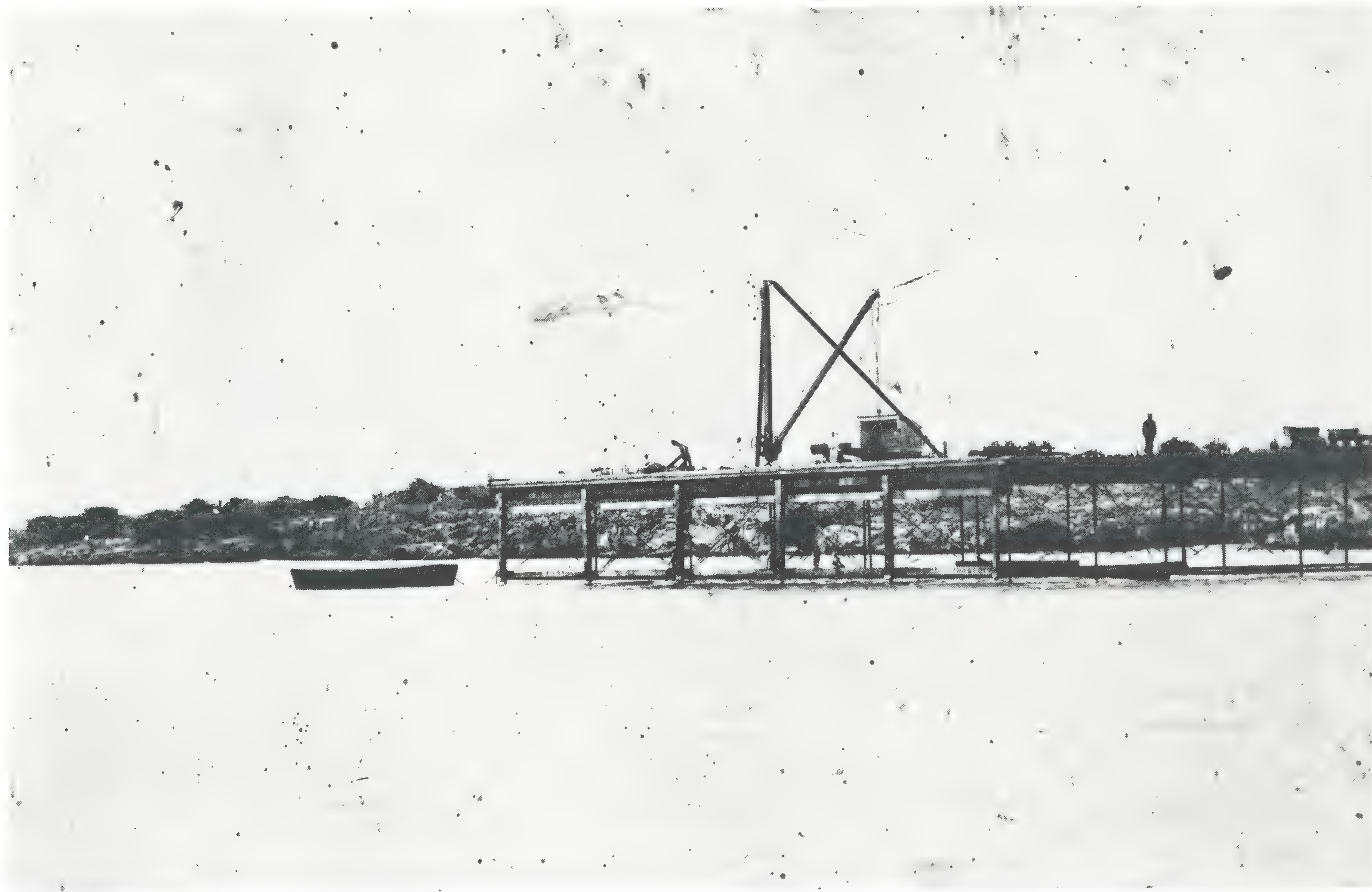
50. In 1932 heeft Oranjestad waterleiding gekregen, in 1934 Sint Nicolaas. De waterfabriek op Balashi (boven) heeft dienst gedaan tot 1959, toen de nieuwe in gebruik is genomen.

51. Een ansicht uit dezelfde serie als 29, dus van voor de eerste wereldoorlog, een goede zestig jaar oud. Bij de Hooiberg is geen huis te zien.

52. Sint Nicolaas is ruim honderd jaar geleden ontstaan door de vestiging aldaar van de fosfaatnijverheid in 1879. Het was een – voor die tijd – gigantisch bedrijf. Het fosfaat werd met treintjes naar de haven vervoerd. Het derde huis van rechts werd bewoond door de loods Jan H. Beaujon.

53. Bij de St.-Nicolaasbaai bouwde de Aruba Phosphaat Maatschappij een ijzeren steiger, die tot de modernste havenoutillage van het Caribische gebied werd gerekend: een schip van vijfhonderd ton kon binnen één etmaal worden geladen.

50 ct. 50 ct.

ARUBA PHOSPHAAT MAATSCHAPPIJ.

Vijftig Cents

inwisselbaar in Soles, bij inlevering
bij den Directeur op Aruba, Serro
Colorado, van het bedrag van een
of een halve sol in deze bons.

50 ct. 50 ct.

De Penningmeester.

54. Geld was er vroeger nagenoeg niet op Aruba. De Aruba Phosphaat Maatschappij bracht eigen „geld” in omloop. Maar zij máákte wel geld. In 1883, vier jaar na het begin, kon zij alle aangegane leningen aflossen en tot 1914 is er voor negen miljoen gulden uitgevoerd.

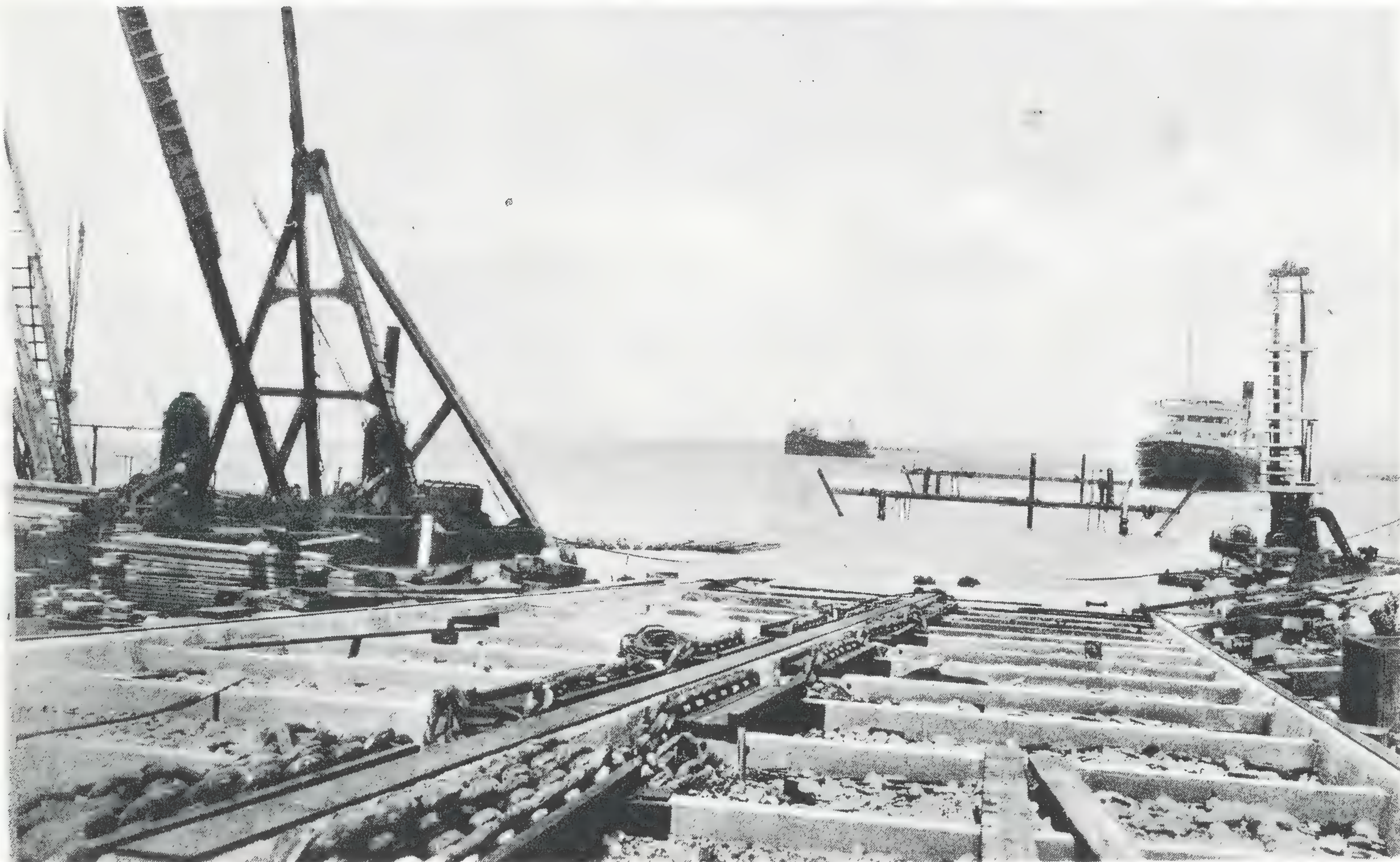
55. De oude Mainstreet van Sint Nicolaas, welke liep waar nu de Theaterstraat-Zeewijk is, in 1929 ter hoogte van de tegenwoordige Marktstraat. Het vierde huis links, van de heer Gonzalez C. Thijsen, staat er nog.

56. In 1929 komen er allerlei prentkaarten uit, omdat zovele vreemdelingen zich op het eiland vestigen. Hier zien we de bouw van de haven.

57. De trein op het fabrieksterrein van de olieraffinaderij en naar de haven. Let op de drie rails: de machine had een smaller spoor dan de wagens!

American Marine Railway Aruba D. W. I.

58. Nog een kaart uit het begin van de opbouw van Sint Nicolaas' bedrijvigheid. Deze en de twee vorige kaarten zijn in Duitsland gemaakt.

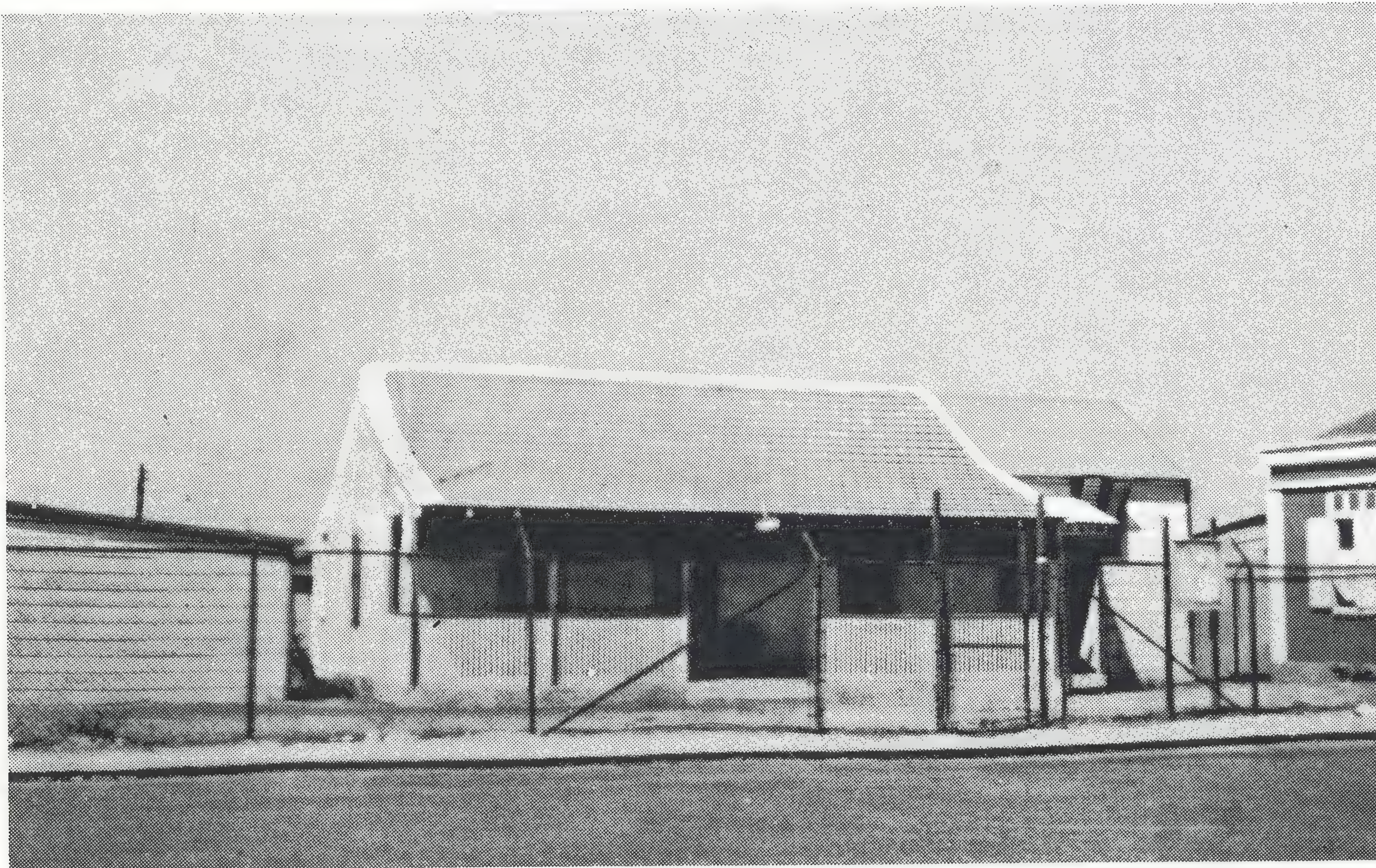
59. Het vroegere Witte Huis, omstreeks 1870 gebouwd door Djan Eman, de grootvader van Henny Eman, toen hij als douaneman werd gepensioneerd en bij de Aruba Phosphaat Maatschappij een zaak begon. Hij woonde boven en beneden was de winkel. Later ging het gebouw over aan de Lago. Het deed dienst als woonhuis voor de eerste employees, later als cantine en nog later als kantoor. In 1942 is het afgebroken. Naar een schilderij van Don Blair.

60. Het clubhuis van de vroegere Lago omstreeks 1930.

61. Met het oog op het ontstaan van een nieuw bevolkingscentrum Sint Nicolaas, na circa 1925, werd besloten aldaar ook een katholieke kerk te bouwen. Voor het terrein werd f 500 betaald. De eerste St.-Theresiakerk (boven) werd in 1929 ingewijd en bleef in gebruik tot 1935, toen de tegenwoordige werd gebouwd. Op dezelfde plaats! Men zou het aan deze kaart niet zien. Links van de kerk het zusterhuis met daarachter niet een watertoren, maar een klokketoren, want toen de kerk klaar was, bleek dat men de toren te klein had gebouwd. De klok kon er niet in!

62. Het eerste politiebureau, eigenlijk niet meer dan een post, stond op de hoek van de Kazernestraat-Theaterstraat vlak bij de vroegere hoofdingang van Lago. Het was een Arubaans huisje, dat als zodanig was ingericht en waar men een paar cellen had bijgebouwd. In 1939 verhuisde de politie naar haar nieuwe kantoor (het tegenwoordige) en nam de Dienst Openbare Werken bovenstaand huisje in gebruik. Omstreeks 1950 is het afgebroken.

63. De oude zwavelfabriek van Lago omstreeks 1930.

64. Deze kaart laat het ontstaan van de haven van St. Nicolaas zien. Op het poststempel is de datum niet meer te lezen.

65. Merkwaardig dat er zoveel meer kaarten en foto's van Lago bestaan dan van de Arend Petroleum Maatschappij, die een half jaar eerder dan Lago geraffineerde olie afleverde. Hierboven een zicht op het terrein van de Eagle, zoals deze raffinaderij werd genoemd.

66. Een woonwijk van de Eagle omstreeks 1932.

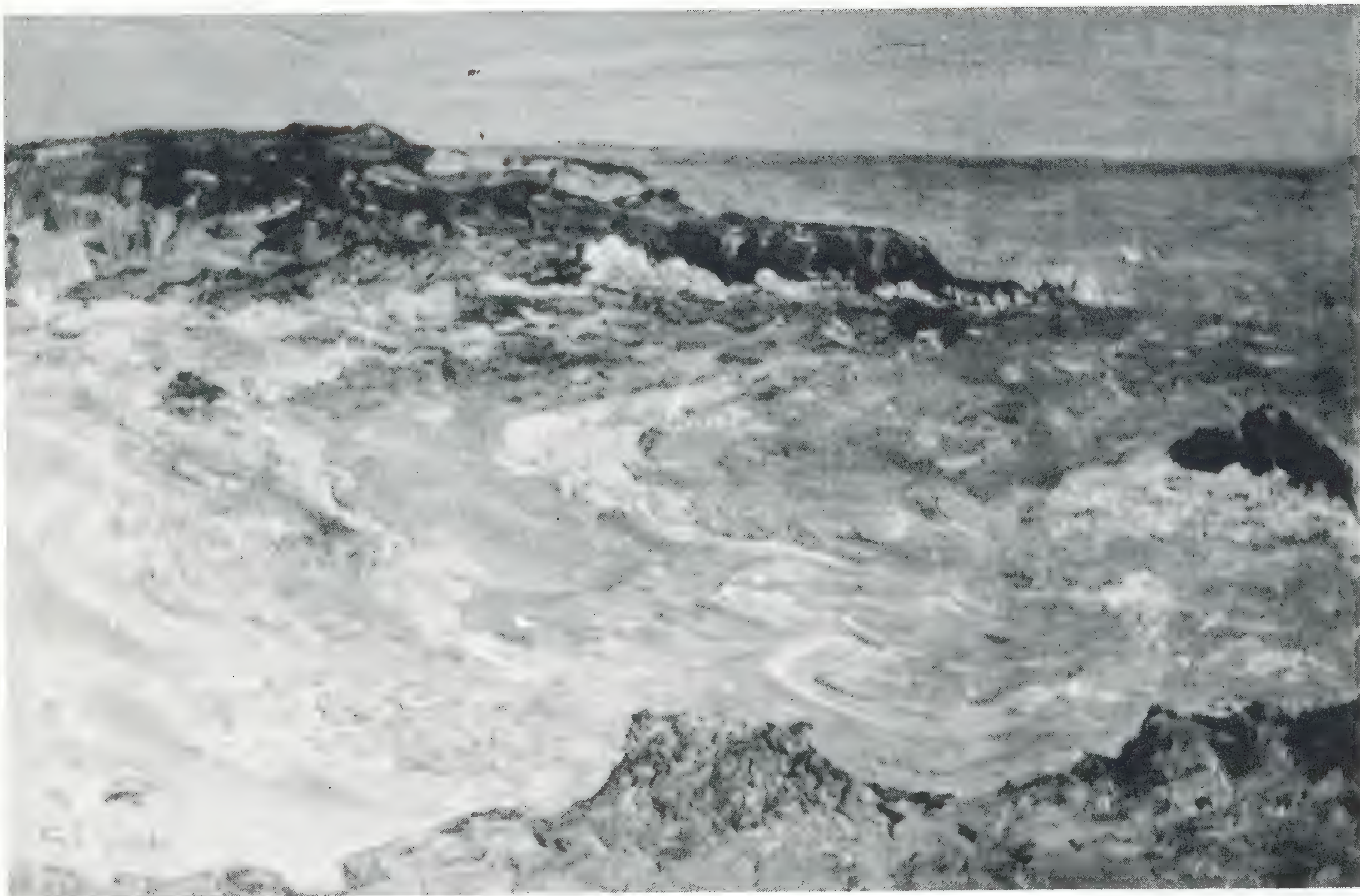
67. Aruba heeft, wat wel te begrijpen is, altijd veel schilders aangetrokken. Maar natuurlijk zijn niet van ieders schilderijen ook prentkaarten gemaakt. Joannes Pandellis, een Griekse kunstschilder, vestigde zich in 1936 op ons eiland. Bovenstaand schilderij is van na 1942, het jaar waarin het gebouw werd opgetrokken waarin eerst de marine en daarna de schutters gehuisvest waren en dat in 1946 het kantoor van de landsontvanger werd.

68. Nog een prentkaart naar een schilderij van Pandellis. Achterop staat dat het schilderij in Santa Cruz werd gemaakt. Natuurlijk moet men bedenken dat de prentkaarten in kleuren zijn gedrukt en dat dit element bij zwart-wit-reproduktie verloren gaat.

69. Een andere schilder was dominee Gerard E. Alers, die van 1934 tot 1946 op Aruba woonde en in zijn vrije tijd schilderde op een wijze, die het professionele wel ongeveer evenaarde. Men moet deze stukken op zekere afstand houden om ze te kunnen waarderen.

70. Nog een schilderij van dominee Alers: de Noordkust. Bij zijn pensionering vertrok dominee Alers naar Zuid-Afrika (waar zijn vrouw vandaan kwam); in 1971 is hij overleden.

71. In 1920 werd de Banda San Miguel opgericht. Van voren naar achteren en van links naar rechts, op de eerste rij: Cappie Wever, Federico Oduber, Mario S. Arends en Dufi Arends; tweede rij: Mario Croes, Dotty Arends, Fanfan Croes, Adriaan Laclé en Eric Arends; derde rij: Marcial Wild, Rosimbo Croes, Brenchi Arends, Carmelo Croes en Simon Arends; vierde rij: frater Stanislaus, Jacobo Arends (KNSM) en Dundun Ecury; vijfde rij staande: Jacobo Arends (achter de trommel), Jacobo Arends (broer van Brenchi), pastoor Bonaventura van Everdingen O.P., Machi Arends, frater Beatus en Emil de Cuba (achter de stoel).

72. Bij het zilveren jubileum van de Banda San Miguel in 1945 verscheen een gedenkboekje, waaruit bijgaande foto is genomen. We zien van links naar rechts: Erich Williams, Harold Williams, Frederico Wever, Nerio Soto en Karel Jacobs.

73. In 1938 werd de Rotary opgericht en bij het tienjarig bestaan is deze foto genomen. Van links naar rechts aan de buitenkant van de tafel: W.F.M. Lampe, R.V. Heinze, F.W. Switzer, J.R.L. Beaujon, E. Bartels, dokter Van Bemmel, F. van Drimmelen, Ira Hofman, hoofd van de Lago highschool, H. Kiès (gastspreker), voorzitter J.H. Beaujon, secretaris G.G.A. Nouel, J. Veeris (gast), C. Albrecht (Aruba Trading), dokter R.C. Carrell, P. Wurtz, onbekende persoon, T. Wijbrandus en F.J.C. Beaujon. Aan de binnenkant van de tafel: O.S. Mingus, A.J. van der Naaten, Godfried Eman, Gonsalves (gast), C.J. Monroe, H. van der Linden, G.W. Owen, dokter W.H. de la Fuente, W.L. Ewart en B. Teagle. Staande achter de tafel: M. Viana, J.G. de Castro en Ch. Neme.

No. 20

74. De tennisbaan van de Aruba Tennis Club, waaruit korte tijd later de Aruba Tivoli Club (zelfde afkortingsmogelijkheid) is ontstaan. De tennisbaan werd in 1921 aangelegd. De foto is van 1925, toen men bezig was het huis van dokter Eloy Arends (links) te bouwen. Het grote huis rechts is van Horacio Irausquin Lampe, agent van de pakketschoenerdienst op Curaçao, later bewoond door Henny Eman en thans gebouw van de LEM (voorheen Gerardus Cursus).

75. Voetbalspel op koninginnedag 1924. Etna Arends verricht de aftrap. Links Etna's verloofde J.M.S. van Eps, toen ontvanger van Aruba, later gezaghebber van Bonaire en districtsmeester op Curaçao. Rechts, met bolhoed, gezaghebber J.H. Quast. Het voetbalveld lag waar nu het gerechtsgebouw staat en de stad was nog zo weinig bebouwd, dat men van hier de St.-Franciscuskerk kon zien.

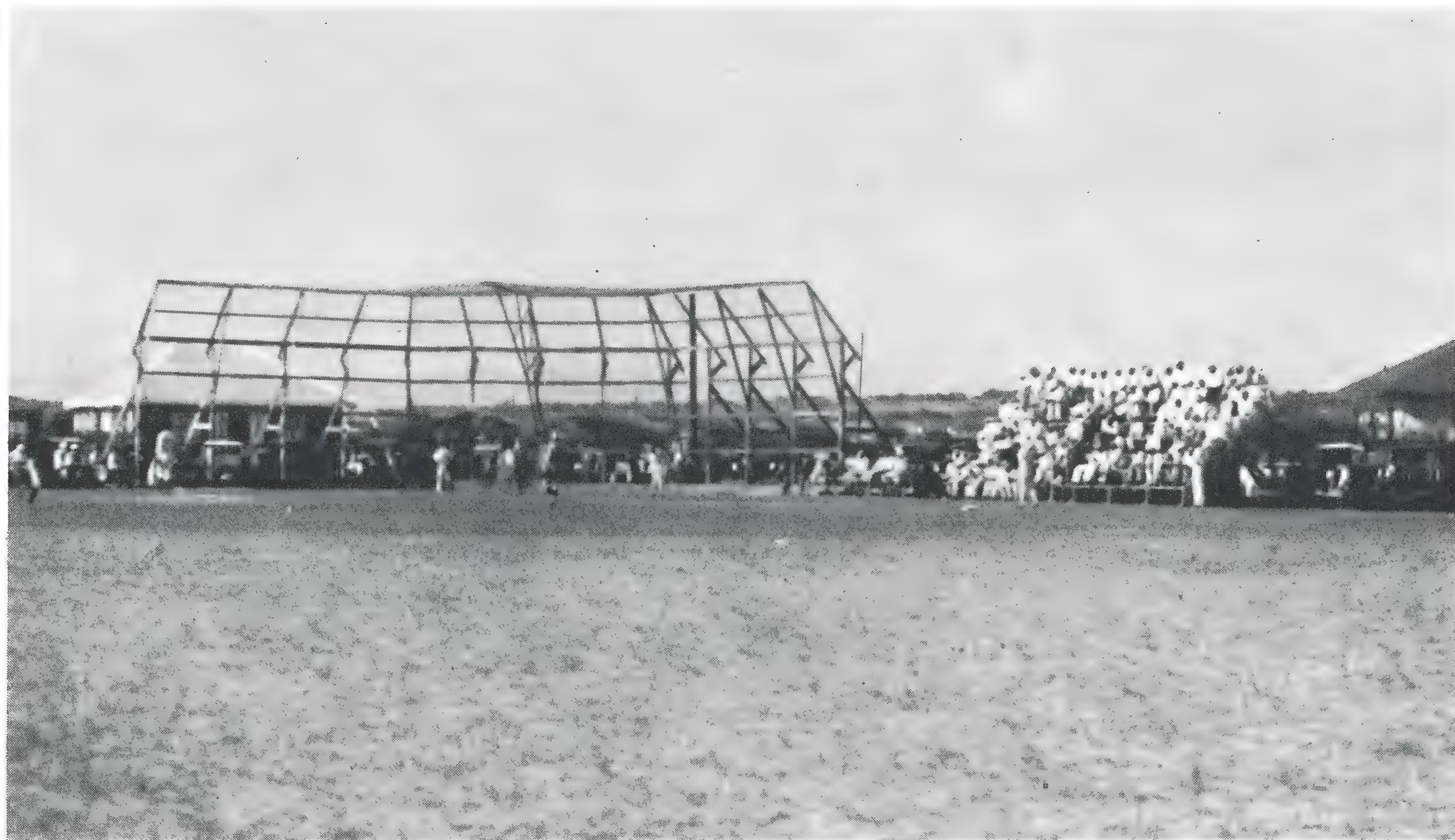
76. Op de tennisbaan. Links Fabia Croes, rechts Rechimita Wever.

77. Het eerste voetbalelftal van Aruba, opgericht in 1908 door dominee G.J. Eybers (midden met hoed). 1. dominee G.J. Eybers, 2. Bobo Arends, 3. L.O. Lampe, 4. R.J. Beaujon, 5. Eddie de Veer, 6. Hensie Beaujon, 7. Gabriel Oduber, 8. Janchi Arends, 9. J. Oduber, 10. K. Peiliker, 11. Harmon Eman, 12. Federico Oduber, 13. Gooi Oduber, 14. Gilbert Arends, 15. F.J. Beaujon, 16. F. Laclé, 17. F.J. Olivet, 18. Jeffy de Veer en 19. C. Wever.

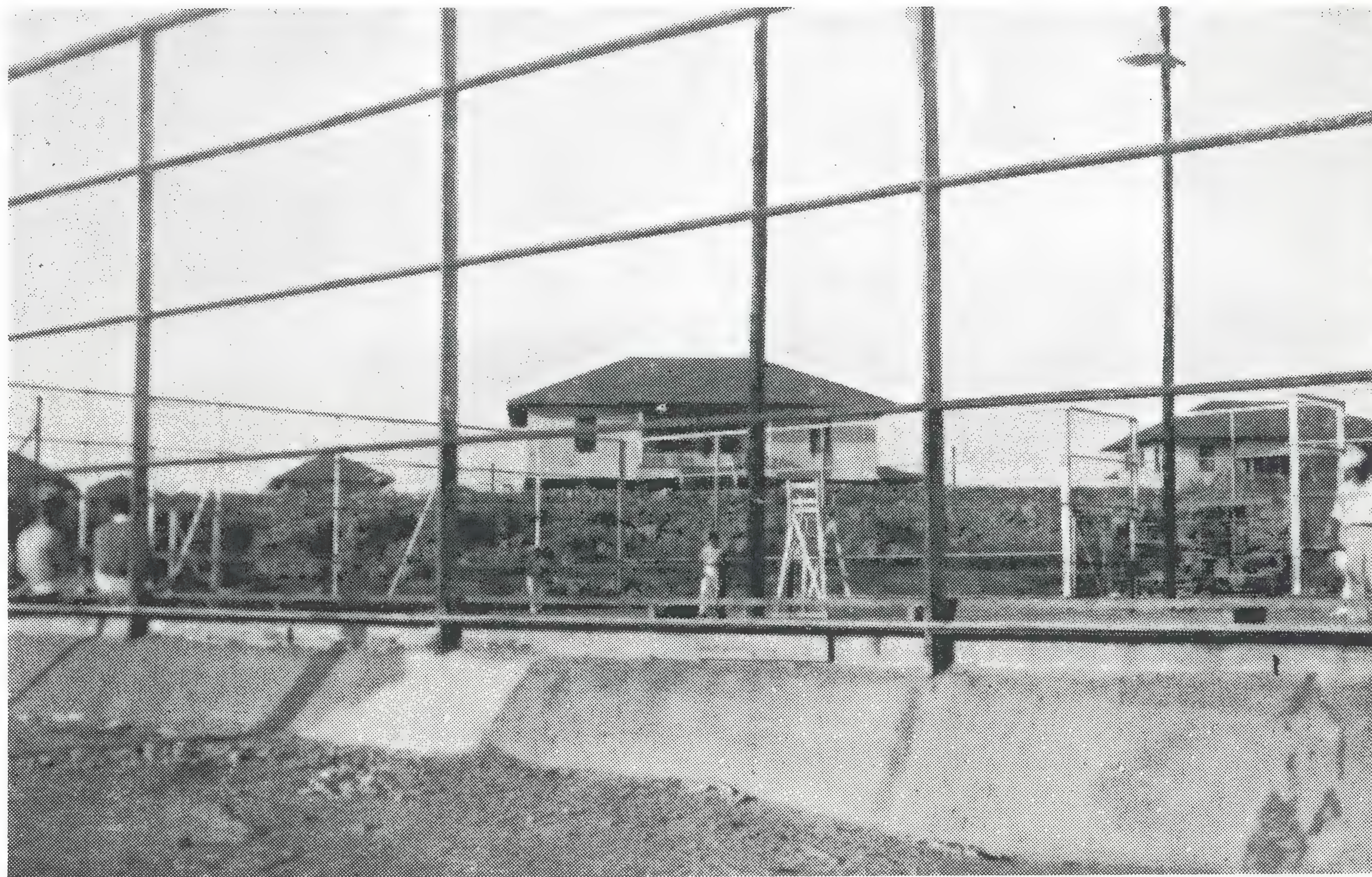
78. Nog een elftal, nu uit 1949. Van links naar rechts, staand: Luis Aponte, Frans Kelkboom, Martinus Casuela, Mateo Reyes, Damian Tromp, Eligio Tromp, Angel Chirino en Benny Fingal; knielend: Maiky Fingal, Gabriel Kelly, Juan Briezen, Johan Palm, Adriaan Brokke, Nel Harms en Mundo Kemp.

79. Baseballwedstrijd op het sinds lang verdwenen veld te Sint Nicolaas, ongeveer ter hoogte van de huidige Commandeur Abraham de Veerschool.

80. Het Wilhelmina Sportpark omstreeks 1932. Het lag iets noordelijker dan het tegenwoordige Wilhelmina Stadion dat in 1952 in gebruik werd genomen.

81. Lago had eigen faciliteiten voor de sport. Dit is de tennisbaan van Lago omstreeks 1932.

82. Op zaterdag 22 augustus 1923 daalden twee US Navy Curtiss vliegboten, die op weg waren naar Curaçao voor het uitvoeren van reparaties, op de Paardenbaai. Na enkele uren vertrokken ze al om 11.40 uur. Op 4 juli 1925 streek een tweede vliegboot (maar het eerste vliegtuig met passagiers) op de Paardenbaai neer, een Dorniervliegboot van de Duitse onderneming Schadta. De registratietekens van deze vliegboot waren I-Door (foto boven).

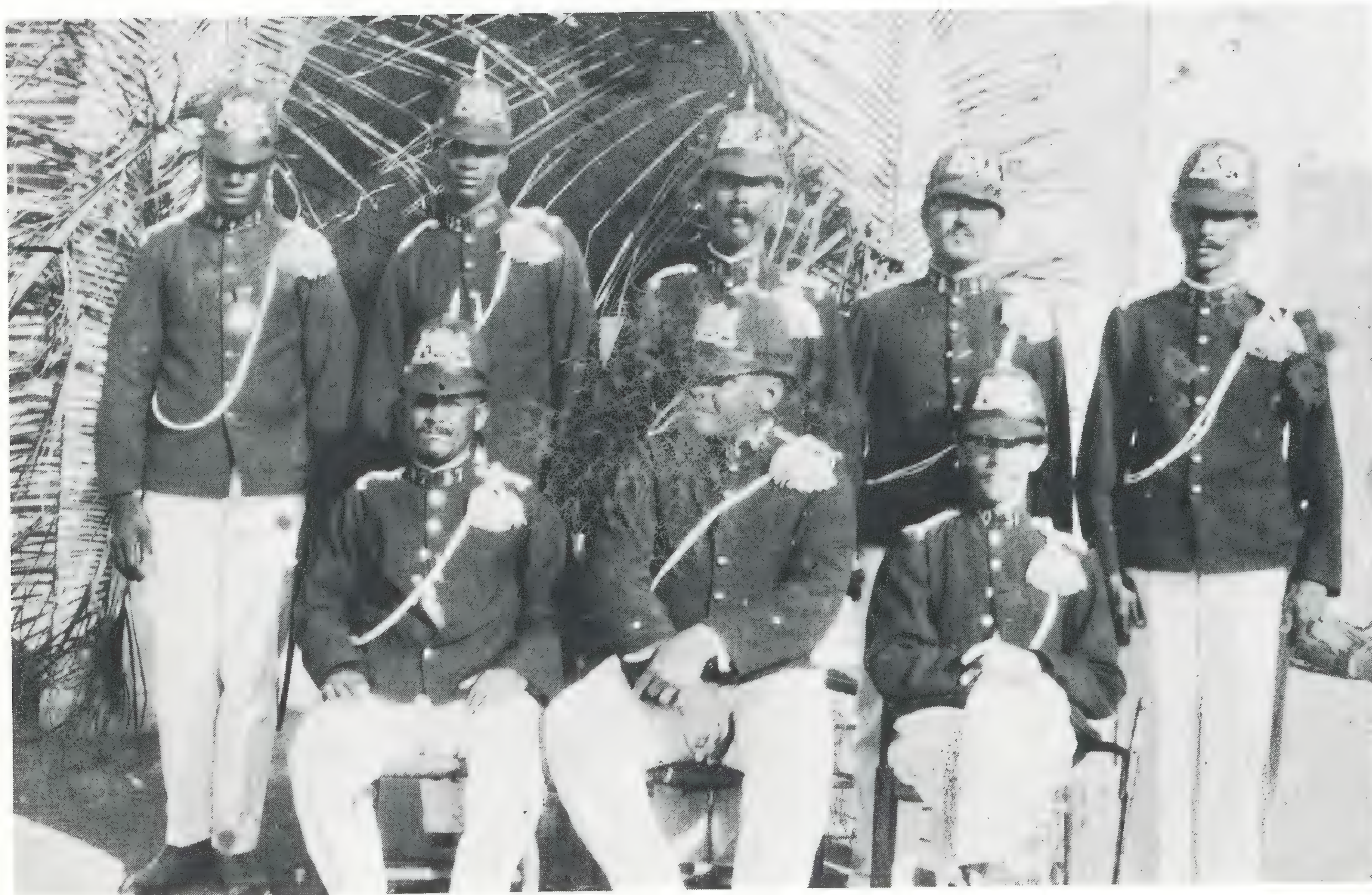
83. „In of omstreeks 1929," herinnert zich de heer De Veer, „heeft mijn vader de eerste ijskasten op het eiland ingevoerd." Hier staan ze. De winkel lag aan de Hendrikstraat.

84. Gezaghebber Jan Frederik Quast – Frits – in zijn kantoor. De heer Quast bestuurde Aruba van 1920 tot 1928. Onder zijn bestuur vestigden zich Lago en Eagle op het eiland en begon de nieuwe tijd.

85. Het politiekorps omstreeks 1923, acht man sterk. Men kampte toen al met personeelstekort! Zittend, rechts J.M.S. van Eps, de ontvanger, links, met platte strohoed, J.F. Quast, de gezaghebber.

86. Op feestdagen, koninginnedag bijvoorbeeld, was ons politiekorps uitgedost zoals wij hier zien. Deze en de voorgaande foto's zijn genomen voor de poort in de Toren Willem III, waar toen de politie kantoor hield.

87. Op 29 februari 1944 bracht prinses Juliana haar eerste bezoek aan Aruba. Bij het Militaire Hospitaal (het was midden in de tweede wereldoorlog) werd de Prinses ontvangen door dokter Adriaan Dussenbroek (overleden in 1965). Verder ziet men gouverneur dr. P.A. Kasteel, zuster priorin Wynanda, gezaghebber Isaac Wagemaker (met strohoed) en de oudst-aanwezige zee-officier Kruk.

88. In februari 1958 was prinses Beatrix hier voor het eerst. De nieuwe waterfabriek was toen bijna klaar (in juli van dat jaar begon zij te werken). Bij haar bezoek aan de fabriek werd de prinses begeleid door O.E. Henriquez, gedeputeerde. Achter hem drs. K.H. Boer, tijdelijk gezaghebber.

89. Een zeldzame foto van de goudsmelterij op Balashi in volle gang. De smelterij is gebouwd in 1899 en heeft gewerkt tot 1916.

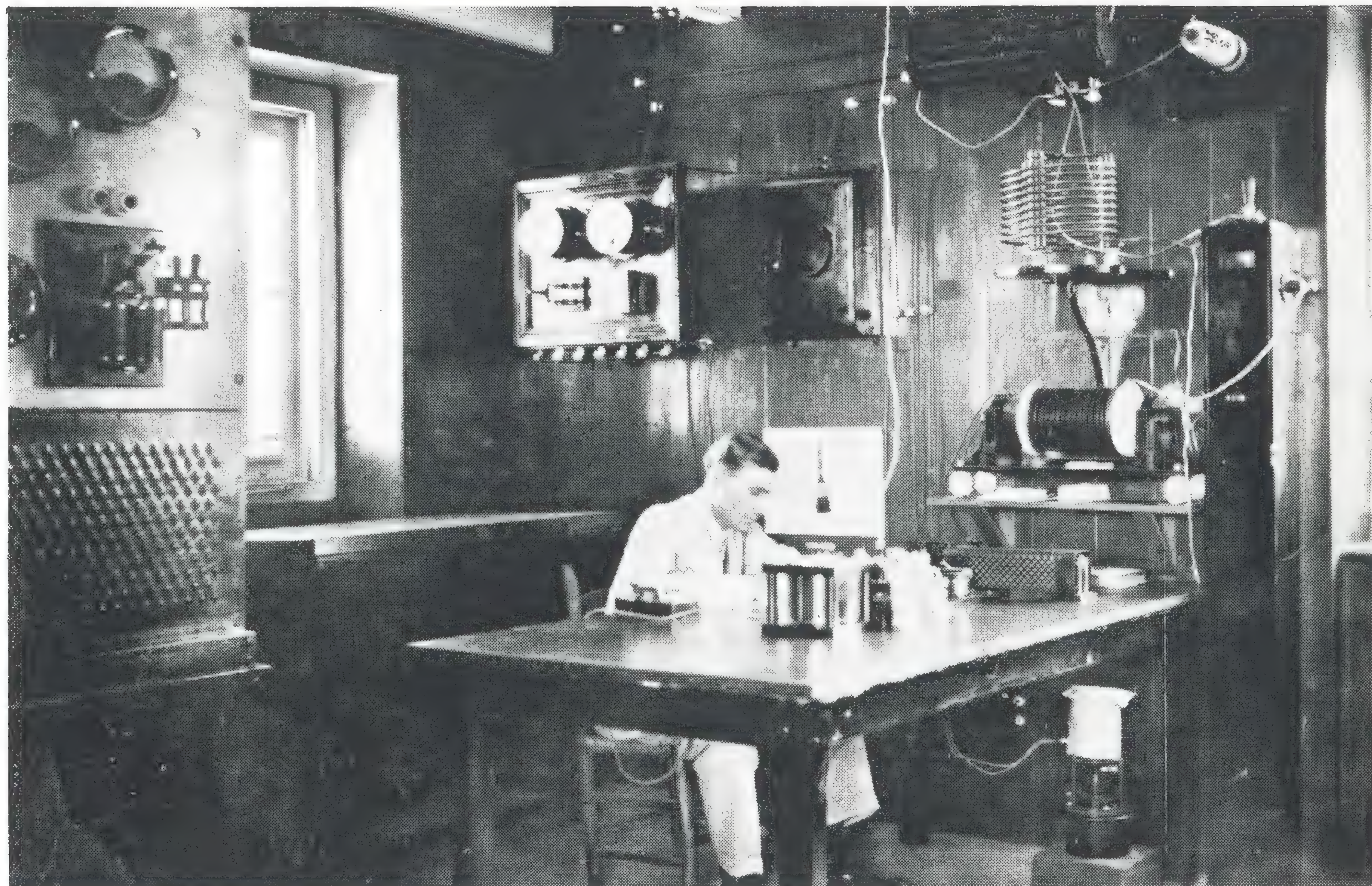
90. In het kantoor van de Aruba Island Gold Mining Company, omstreeks 1878 (dus vóór de smelterij op Balashi werd gebouwd en men nog werkte op Bushiribana, waar in 1872 een smelterij was gebouwd). Dit is een kistje waarin de staven goud werden verzonden.

91. Prent uit 1918. Het eerste radiostation op Aruba, in gebruik genomen in 1911. Telegrafist was A. Beaujon, bekend als Twaai; was hij ooit ziek, dan was het kantoor gesloten. Op de voorgrond de heer Jan Veeris, onderwijzer.

92. De landsradiodienst omstreeks 1930. Het gebouw op de voorgrond is het kantoor van de LRD; verderop, bij de tweede mast, ziet u het gasolinestation van Nadi Henriquez, ongeveer achter het tegenwoordige regeringsgebouw; het is verdwenen in 1959. De pier in de verte is de eerste havenverbetering: de stalen pier die in 1930 werd gebouwd.

93. Interieur van het oude radiostation met P.J. Frigerio aan de sleutel.

94. In of omstreeks 1840 is de aloëplant op Aruba ingevoerd. De aloëculture van Aruba heeft een grote vlucht genomen. Dit is een foto van het snijden van de plant in 1920.

95. In 1949 stichtte Casey Eman een fabriek om uit de opgekochte sappen aloïne te maken. Deze fabriek was aanvankelijk een succes, in 1951 haalde zij ongeveer 30 procent van de wereldproduktie, maar door de vroege dood van de heer Eman en omdat synthetische produkten goedkoper waren dan de aloïne, moest het bedrijf worden gesloten.

96. Vorige eeuw waren er zeven zoutpannen op het eiland. Het zout was evenwel te krachteloos en voor huishoudelijk gebruik haalde men zout van buiten. Het hier gewonnen zout werd alleen bij de visserij gebruikt. In 1918 is de zoutwinning gestaakt. Deze pannen lagen voorbij de Rancho, maar bij de havenuitbreiding van 1948/52 zijn ze verdwenen onder het opgespoten terrein.

97. Het oogsten van het zout was een verschrikkelijk karwei, want de mensen moesten de gehele dag in de pekel staan.

98. In 1750 hebben de Indianen van Aruba op de hooggelegen kustvlakte bij Noord een kapel gebouwd, de kapel van Alto Vista. De fiscaals (lekevoorgangers) werden er begraven. Toen de bevolking zich omstreeks 1800 verplaatste, geraakte de kapel in verval, maar de mensen bleven de plaats waar zij gestaan had altijd in ere houden; ze brachten er bloemen en zetten een bord bij de graven.

99. Tot in onze tijd waren de fundamenten van de achttiende-eeuwse kapel van Alto Vista te zien en uit dankbaarheid, dat het eiland in de tweede wereldoorlog gespaard bleef, heeft men in 1952 een nieuwe kapel op de oude fundamenten gebouwd. Bovenstaande foto is van kort na de inwijding; later is er een muur om het terrein van de kapel gebouwd.

100. In de stad: de pastoor rijdt uit in zijn „kitoki". De pastoor is Bonaventura van Everdingen, die van 1918 tot 1924 op Aruba was. Naast hem zit Pedrito Schaarbaai.

101. Op het land: de pastoor (of is het een frater? , de persoon is niet te herkennen) galoppeert er lustig op los bij de cunucu van de oude heer Ecury.

102. In 1909 begonnen de zusters dominicanessen van Voorschoten te werken op Aruba. 45 jaar daarna werd deze foto gemaakt. Op de voorste rij, derde van rechts zuster Candida, die in 1912 op Aruba aankwam en van 1934 tot 1952 vicaria was; in 1973 is zij overleden.

103. Bij het begin van de tweede wereldoorlog liep de Simón Bolívar op een mijn. Hier zien we de overlevende zusters bij hun terugkomst op Aruba: voorop zuster Waltruda, bovenaan de trap zuster Aletta in geleende kleren, want zij verloor alles toen zij in het water lag (let op de afwijkende sluier, deze kreeg zij van zusters in Engeland).

104. Interieur van de oude St.-Franciscuskerk, die in 1917 is afgebroken.

105. Zelfs een processie was materiaal voor een prentkaart. Dit is de jaarlijkse Heilig Hartprocessie te Sabaneta, naar een foto uit 1938.

106. Pastoor Thomas van Sadelhoff O.P. omstreeks 1900 op Noord.

107. De Spaanse pater Serafin uit Sevilla werkte van 1826 tot 1830 op Aruba. In dit huis woonde hij en begon hij de eerste school.

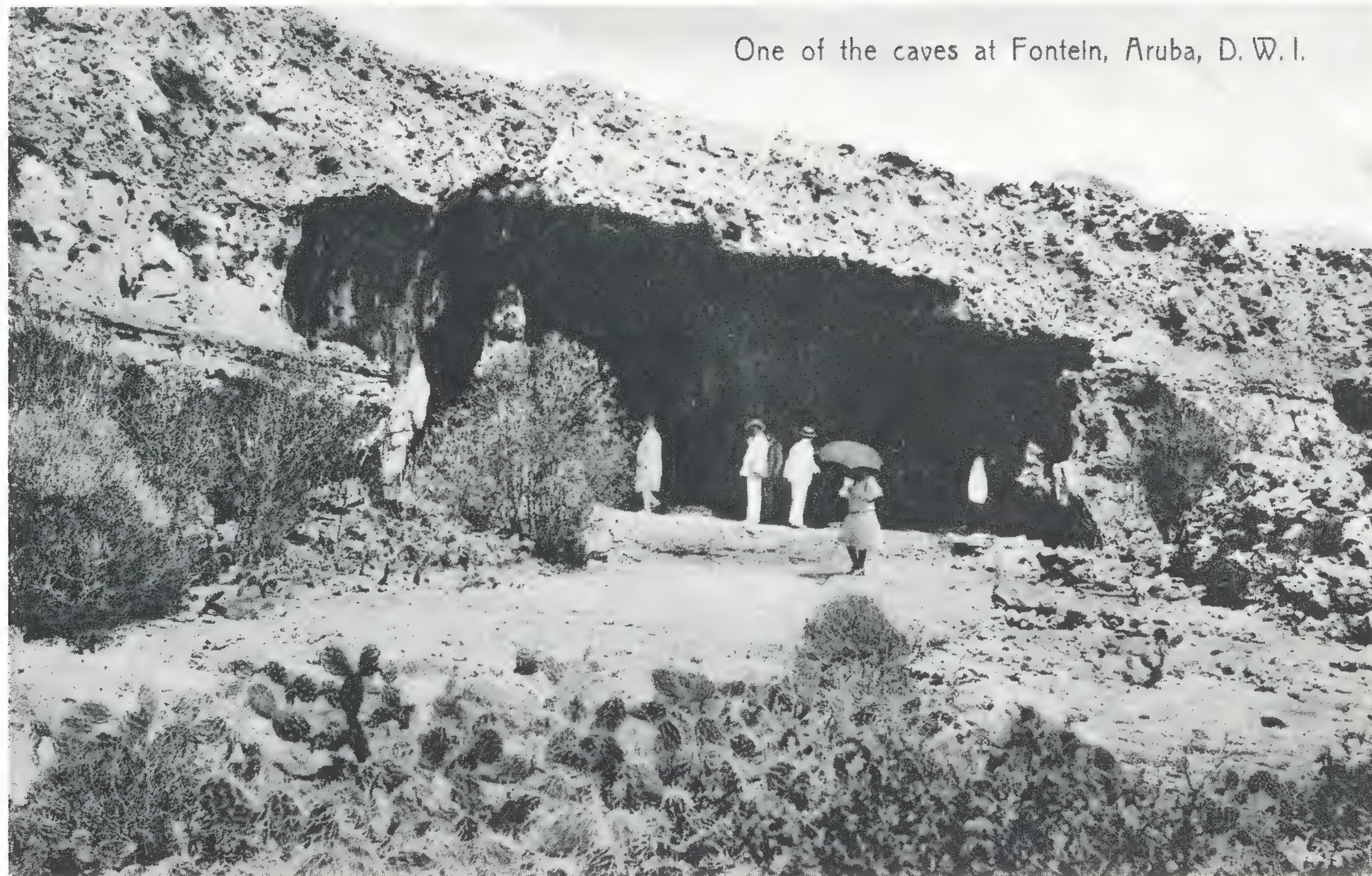
108. Waar men al geen prentkaarten van maakte! Een schoolklas van de zusters in 1923. Geheel links zien we zuster Liduina, vicaria van 1920 tot 1934. Velen zullen zichzelf nog herkennen, bijvoorbeeld vooraan, tweede rij elfde van rechts, mevrouw Petronia.

109. De heren onderwijzers van de landsschool (in het gebouw waar nu de Raad van Advies en de Algemene Rekenkamer kantoor houden). Van links naar rechts: Harry Lampe (de vader van Padú, overleden in 1954), J.H. Scheurman en J.H.P. Schrils (1903).

110. Een moderne foto (zie de kleren) van een heel oud huisje met een tortodak, gemaakt van gras en leem. Dit type komt alleen op Aruba voor en is de vorige eeuw uit Venezuela naar ons eiland gekomen.

111. De grot van Fontein met bezoekers in 1931, zoals het poststempel op de achterkant zegt. Dat de heren met jas en hoed op excursie gingen, was toen de gewoonte.

11. Goat's Corral, Aruba D. W. I.

112. Pos Grandi, welke oudtijds het water leverde voor Sabaneta en Sint Nicolaas.

113. Een ander deel van Fontein, de imposante rooi met palmen. Opvallend is het Franse onderschrift.

114. Strand- en badfaciliteiten waren er in de oude tijd niet veel op het eiland. Te voet ging men naar Santu Abao (boven), een eindje voorbij het tegenwoordige haventerrein. Soms liep men, maar dat was te ver om het dikwijls te doen, via Madiki naar het Palmenstrand. Dit laatste was meer de plaats waar de jongens van Noord gingen zwemmen. Het gebouwtje op bovenstaande kaart is geen badhokje, maar een door vissers neergezette schuur voor hun materiaal.

115. Aan de oostzijde van het eiland vond men bovenstaande badgelegenheid, waar Lago voor een springtoren had gezorgd.

116. Het begin van de nieuwe tijd. In 1957 zoeken hier enige ondernemende mensen in de mondi naar een geschikte plaats voor Aruba's eerste grote hotel. Tweede van links Ernesto Petronia. Het is *deze* plaats geworden en in 1959 is hier het Aruba Caribbean Hotel geopend.

UITGEVERIJ Europese Bibliotheek